Batılılaşma seyrimiz ve Avrupa kimliği

Doç. Dr. Ahmet Tabakoğlu

Avrupa'nın istediği büyük ölçüde Türkiye'yi kendi arasına almamak, fakat alma vaadleriyle oyalamak ve İslâm dünyasında etkili bir rol oynamasını engellemektir. Bu yüzden İslâm'a dönüş teşebbüsleri irtica ile damgalanarak müslümanları baskı altına almak istemektedirler.

İLİŞKİNİN KARAKTERİ: MÜCADELE

Modern Avrupa ve Batı tarihi bir noktada İslâm'la ve onun Batı'daki en son temsilcisi Türklerle mücadele tarihidir. Türkiye tarihini de ana çizgileriyle Batı ile mücadele tarihi olarak görmek çok yanlış değildir.

Batı için Türkiye meselesi bir "Şark meselesi"dir ve temelde bir Osmanlı ve İslâm meselesidir. Miladî VIII ve XI. yüzyıllar arasında Akdeniz'de bir tahta parçası bile yüzdüremeyen Avrupa XI. yüzyılın sonlarından itibaren İslâm dünyasına karşı haçlı saldırısını başlatırken karşısında Selçuklular, Memlûklar ve Eyyûbîler gibi İslâm devletlerini buldu ve XIII. yüzyılın sonlarına doğru Ortadoğu'daki son kalesi olan Akka'yı da terketmek zorunda kaldı. Bundan sonra tekrarlanan haçlı saldırıları en batı'daki Endülüs devletini yıkarken doğuda Osmanlılar karşısında sürekli başarısızlığa uğramıştı.

1402 Timur bunalımı ve 1578 inebahtı baskını hariç XVIII. yüzyıl sonlarına kadar Batı ve müttefikleri karşısında 4 yüzyıl ciddî bir yenilgi yüzü görmemiş olan Osmanlı devleti 1683 II. Viyana bunalımı döneminde daha önce uyguladığı politikalarla böldüğü Avrupa'yı karşısında birleşmiş buldu.

Bu duraklamaya rağmen Osmanlı devleti XVIII. yüzyılın sonlarına kadar başarısız II. Viyana kuşatmasından sonra kaybettiği toprakları geri almış ve iktisadî yapısını geliştirmeye muvaffak olmuştu. Ancak bu yüzyılın sonlarından itibaren çözülme ve batılılaşma dönemine girilmiştir.

İLK AVRUPA BÜTÜNLEŞMESİ OSMANLI'YA KARŞI

Osmanlı devletinin Batı'da ilerlemesinin vardığı son noktaları sembolleştiren Viyana'da 1815'te toplanan kongre bir yandan Napolyon harpleri sonrası Avrupasına çeki düzen vermeyi amaçlarken bir yandan da evvelce örnek alınan ve çekinilen Osmanlı devletine verilecek yeni statüyü gündeme getiriyordu. Bu kongre günümüz Avrupa topluluğuna atılan adımların ilklerindendir ve büyük ölçüde Osmanlıların Avrupa dışına atılması fikrinden kuvvet almaktadır.

1856 Paris antlaşması ise, Tanzimat dönemini idrâk etmiş Osmanlı devletini Avrupalı sayıyordu. Bunun anlamı sahiden Avrupalılık değil, toprak bütünlüğünün ve bağımsızlığının Avrupa devletlerinin garantisi altına girmesiydi. Bir başka deyişle; Osmanlı topraklarının Rusya'ya kaptırılmaması, Avrupa ülkelerinin payında tutulmasıydı.

Avrupa'nın Paris kongresiyle attığı adım 1878 Berlin Kongresiyle tamamlanmış, yani Avrupalı olduğu kabul edilen Osmanlı Devleti Avrupa tarafından fizikî olarak ta yutulmaya başlanmıştır. Günümüzde Türkiye'nin Avrupalı olup olmadığı tartışılırken işin bu yönü de ihmal edilmemelidir.

Batılılaşma tarihi Batı'nın Şark Meselesini kendi çıkarları doğrultusunda çözme tarihidir. Batı bu yolla Osmanlı Devletini daha da güçsüzleştirmiş ve kendisi için tehlike olmaktan çıkarma planları yapmıştır. Osmanlı devletinin yıkılmasından sonra kurdurulan "devletlerin" yönetici ve aydın kadrosu batılılaşmanın gönüllüleri olmuştur.

AET veya Avrupa Topluluğu meselesi de batılılaşma tarihinin bir safhasıdır. 1815 Viyana Kongresi ile Avrupa dışına atılması planlanan Osmanlı Devleti I. Dünya Savaşından sonra Anadolu'ya çekilmeye mecbur bırakılmış, böylece Şark meselesi yeni bir hal almıştı.

AVRUPA BİRLİĞİNE DOĞRU ADIMLAR

• Fikri hazırlık

Avrupa Birliği fikrinin elle tutulur hale gelmesi XIX. yüzyıl boyunca, Osmanlı Devletinin zayıflama süreci içinde olmuştur. Saint Simon, Victor Hugo, Proudhon, Renan gibi düşünürler bu fikri oluşturmuşlardır. Lenin, 1915'lerde Avrupa Birliğini sosyalizmi bastırmak ve Japonya ile Amerika'ya karşı sömürgeciliği sürdürmek amacına yönelik görür.

• Faşizm-Nazizm kesintisi

I. Dünya Savaşından sonra Avrupa'da güçlenen Faşizm ve Nasyonal Sosyalizm Avrupa birliği fikrini, bugünkü anlamıyla geri plana itti. II. Dünya savaşından sonra ise Avrupa Birliği'nin Avrupa kültürüne dayanması fikri ağırlık kazandı. Etkileri iyice belirginleşen iki süper güç karşısında varlığı sürdürmek ancak Birleşik Avrupa ile mümkündü. De Gaulle ve Churchill'in de öncülükleriyle Avrupalılık ruhu ve kültürü Avrupa birliğine doğru yeni bir hamle oluşturmaya ve teşekküller meydana getirmeye başlamıştır.

• Avrupa Birliği Çekirdeği

II. Dünya Savaşını takiben gelıştirilen Avrupa Birliği fikri ile sınırları kaldırılmış tek bir Avrupa hayal ediliyordu. Bununla birlikte Avrupa ülkeleri siyasî birliğe ancak iktisadî imkânların değerlendirilmesiyle ulaşılacağını gördüler. Bu amaçla 1948 Lâhey Kongresi ile Avrupa Konseyi'nin temelleri atılırken yine aynı yıl Belçika, Hollanda ve Lüksemburg'un iştirakiyle Benelüx İktisadî İşbirliği Teşkilâtı kuruldu.

Batı, Nazizm ve Faşizm tehlikesini bertaraf ettikten sonra komünizm tehlikesine karşı 1949'da NATO'yu oluşturmuştu. Altı Avrupa ülkesi de (Batı Almanya, Fransa, İtalya ve Benelüx ülkeleri) 1951'de Kömür ve Çelik konusunda iktisadî işbirliğini sağlamak amacıyla Avrupa Kömür ve Çelik Birliği'ni (CECA) kurdular. Bu teşkilat Avrupa Ortak Pazarının (AET) çekirdeğidir. Bu birliğin başarıları anlaşmaya konu teşkil edilen malların çoğaltılması yani Ortak Pazar kurulması için çalışılmasına yol açtı. Altı ülkenin katıldığı görüşmeler sonunda 1957'de Roma andlaşması imzalanarak AET ile Avrupa Atom Enerjisi Topluluklarının (EURATOM) temelleri atıldı. Bu andlaşma 1958 başından itibaren yürürlüğe girdi. Bununla antlaşmayı imzalayan ülkeler kendi aralarındaki bütünleşmeyi adım adım sağlayacaklar ve üçüncü ülkelere karşı ortak hareket edeceklerdi. Böylece topluluğun geri kalmış bölgelerine kredi vermek üzere Avrupa Yatırım Bankası kurulmuş, tarım ürünlerini ve üreticilerini korumak için fon oluşturulmuş, üye ülke işçilerinin serbest dolaşımı kabul edilmiş, işçilerin çalışma ve yaşama şartlarının yükseltilmesi için tedbirler alınmış, ortak gümrük birliği oluşturulmuştur. Bütün bu gelişmelerle, Avrupa Dünya ekonomisi içersindeki önemini arttırmıştır.

• Sömürgelere açılma

Sömürgecilik AET'nin temel politikalarından biridir. Bu yüzden altılar Roma andlaşmasının 1958'de yürürlüğe girmesinden sonra Afrika'da bulunan sömürgelerinin topluluğa dahil edilmesini sağlamışlardır. Böylece bu ülkelerin hammadde alım ve mamul madde sürüm sahaları olmaları devam ettirilmiştir. Bunlar bağımsız yapıldıktan sonra da toplulukla yakın ilişkilerini sürdürmüşlerdir. Topluluk dış pazarlarını daha da genişletmek amacıyla bazı Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkeleriyle ticaret antlaşmaları yapılmıştır. Bu arada AET, CECA ve EURATOM 1965 te organlarını birleştirmişlerdir.

EN KÖKLÜ BATILILAŞMA

"Türkiye'nin AT'ye tam üyelik başvurusu; şapka, harf, kılık-kıyafet ve benzeri inkılâplardan sonra en büyük Batılılaşma hareketidir."

(TUSİAD Başkanı)
Ömer Dinçkök

AVRUPALI OLMANIN BEDELİ

"Türkiye AT'ye kabul edildikten sonra;" Avrupa Birleşik devletlerinin çatısı altında bir eyâlet statüsü kazanacakdır.

"Avrupa Parlementosu'na katılan ülkelerin akdettiği "tek senet" AT'ye dahil ülkeler için "ortak yasalar hazırlama konusunda ciddî sorumluluklar" yüklemektedir.

Bu Türkiye'nin Avrupa Parlamentosu'na katılmasından sonra, Anayasa'sında değişiklik yapmasını millî hakimiyet prensibinden vazgeçmesini ve insanlarımızın bazı değer yargılarının değişmesini gerektirecektir. Bunu içimize sindirmeden hiç bir yere varamayız."

Dr. Güngör Uras
(Aksigorta İdare Meclisi Reisi)

NOT: "AT'ye Başvuru ve Sonrası" konulu seminerden

İZÜ - İSMAİL KARA TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ARŞİVİ

• ... ve 12'ler

İngiltere başlangıçta AET'yi pek umursamamıştı. Fakat sömürgelerini elinden çıkardıkça yalnız kalmak korkusuyla Ortak Pazar Komisyonuna başvurmuş ve bu sefer, de Gaulle'ün engellemeleriyle karşılaşmıştır. De Gaulle'ün ayrılmasından sonra ancak 1973'ten itibaren İrlanda ve Danimarka ile birlikte AET'ye üye olmuş ve ortak sayısı dokuza çıkmıştır. Üye sayısı Yunanistan'ın (1981) ve İspanya ve Portekiz'in (1986) katılmasıyla onikiye yükselmiştir. Böylece AET'nin hacmi 2.753 bin km karelik yüzölçümü ve 272 milyon nüfusa ulaşmıştır.

AT'TAN AYRILMA İMKÂNI

Avrupa Topluluğu kendisini oluşturan milletlerin etkilerinden uzak değildir. Yani millî çıkarlar AET'nin çıkarlarıyla sık sık uyuşmazlığa düşmektedir. Özellikle üye olan bir ülkenin ayrılması pek kolay değildir. Çünkü üye ülkeler kendilerini AET standartlarına uydurarak bu dönüşü imkânsız hale getirmektedirler.

NEREYE KADAR?

Avrupa'da milli sınırların hâlâ önemini koruması Kuzey İrlanda, Bask gibi bölgelerdeki ayrılıkçı hareketlerin tesirini azaltmamaktadır. II. Dünya Savaşında birbirlerini acımasızca yokeden (Bu savaşta 54 milyon insan ölmüştür) insanları "Avrupalılık şuuru" ne dereceye kadar birleştirebilir?

TÜRKİYE-AET BİR TÜRLÜ ISINMAYAN İLİŞKİLER

Türkiye-AET ilişkileri 1959'da Türkiye'nin bir kaç hafta sonra Ortaklık antlaşması için başvurmasıyla resmiyet kazanmıştır. Devrin yetkililerinin de belirttiği gibi "ezelî rakibimiz" Yunanistan'ın atacağı adımlar bizim neyi yapmamız gerektiğini de göstermektedir. Yine Yunanistan'ı takiben Toplulukla Gümrük birliğine dayanan Ankara Antlaşması 1963'te imzalanır. 1970'de ikinci dönemi kapayacak olan Katma Protokol Türkiye'nin AET'ye tavizler vermesi sonucu imzalanabilir. 1980'lere girerken Katma protokole rağmen AET Türkiye'nin dokuma ürünlerine gümrük engelleri koyar, Türkiye'de iktisadî sıkıntılar gerekçesiyle AET'den ithal edilen mallara gümrük indirimi uygulamayı erteler. Yine Katma Protokol hükümlerine rağmen Türk işçilerinin serbest dolaşımı yürürlüğe konmaz (1986). Bütün bu durumlara rağmen içinde bulunduğumuz yıl Türkiye AET'ye tam üyelik için başvurur. Türkiye'nin bu başvurusu iktisâdî olmaktan çok siyasî sebeplere dayanıyor görünmektedir. Aslında Tanzimattan bu yana gösterilen hedef batılılaşmadır ve son durum da bunun bir gereğidir. Yeni bir medeniyet yaratmaya değil "Çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmaya" talip olanlar için başka çözüm yoktur. Ancak burada Avrupa topluluğuna tam üye olma niyetimizden çok Avrupa'nın Türkiye'yi kabul etmeye niyetli olup olmadığı da önemlidir.

AVRUPALI'YA GÖRE KIYMET-İ HARBİYEMİZ

Türkiye'nin Avrupalı olup olmadığı konusu 1959'da AET'ye ilk başvuru sırasında Ortak Pazar organlarında ele alınmıştı. Viyana, Paris ve Berlin Kongrelerinde varılan sonuçların tersine bu tartışmalardan artık yeni bir parçalama projesi çıkamazdı. Zira eskisi gibi bir dünya devleti olmayan Batıyı güçendirmekten titizlikle kaçınan küçük bir doğu-Akdeniz devletinin Avrupalılığı bir başka zeminde ele alınmalıydı. Kıbrıs konusunda olduğu gibi küçük bir baş kaldırış bütün Batı'nın ve hatta Batı'dan çekinen İslâm ülkelerinin şiddetli tepkisi ve en azından umursamazlığı ile karşılaşıyordu

Önce Kıbrıs savaşı sonra 12 Eylül müdahalesi aslında hiçbir zaman ısınmayan AET-Türkiye ilişkilerinin daha da soğumasına yol açtı.

Türkiye'nin İslâm Konferansında etkili olması, Ortadoğulu özellikleri burada pek fazla önem taşımamış olmalıdır. Zira halkı müslüman olan ülkelerin çoğu kendilerini Batı'ya daha doğrusu ABD'ye bağlı kılma ihtiyacını hissetmektedirler. Bu yüzden bu tip "İslâm devletlerine" yaklaşmak Batı'dan uzaklaşmak anlamına da gelmez. Ancak müslüman milletler arasında bir kaynaşma, meselâ İngilizlerin empoze ettiğinin aksine Arapların Türkleri artık eski sömürgeciler olarak görmemesi ve Türklerin de arapları gerçekten kardeş olarak benimsemeleri bir "müslümanlaşma", bir **"İslâma dönüş"** göstergesi olabilir. Bu da Batı için büyük bir tehlikedir. Bu yüzden özellikleTürkiye gibi batılılaşma ve laikleşmede diğer İslâm ülkelerine modellik yapma görevini taşıyan bir ülkedeki sahiden islâm'a dönüş veya tekrar kaybettirilen kültür yoğunluğuna sahip olma teşebbüsleri **"irtica"** olarak damgalanmak ve müslümanlar her

Tarih İnkârcıları

"Kendi medeni tarihimizi toptan ve bir kalemde silip Avrupai medeniyeti olduğu gibi almamız gerektiğini sanan bir kısım aydınlarımız, Süleymaniye gibi sanat âbidelerimizi vücuda getiren milli kültürümüzü yok farzedip sıfırdan başlamanın mümkün olduğuna inananlarımızdır. Tarih yok farzedilmekle yok olmaz. Hatta tarihlerini inkâr eden milletler yok olur, fakat tarihleri kalır."

Peyami SAFA

İZÜ - İSMAİL KARA TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ARŞİVİ

türden baskılar altına alınmak gerekir. Avrupa'nında istediği büyük ölçüde Türkiye'yi kendi arasına almamak, fakat alma vaadleriyle oyalamak ve İslâm dünyasında etkili bir rol oynamasını engellemektir. "Turistik" bir Türkiye Batı için kesinlikle problem çıkarmayan "zararsız" bir ülkedir. Belki gerçekten bir Avrupalılaşma, bunu savunanlar için, saygıdeğer olabilirdi ama görünen odur ki Avrupa da kendi başına değildir ve ABD nin daha doğrusu yahudi sermayesinin etkinliği giderek artmaktadır.

Yine Türkiye'nin AET ile İslâm dünyası arasında köprü oluşturabileceği görüşü de çok önemli değildir. Avrupa'nın böyle bir köprüye pek ihtiyacı yoktur. Zira Ortadoğu pazarına, üstelik bir kısmını bizim de ürettiğimiz mallarla öncelikli olarak ve doğrudan girmektedir.

HAYATİ YOL AYRIMI

Türkiye bugün Batı savunmasının en önemli "stratejik" noktalarından birindedir ve bazılarına göre Nato'nun ucuz asker deposudur. Batı savunmasında böylesine bir tehlike yüklenen Türkiye Avrupa'nın kapısını zorlayarak bunun nimetlerinden faydalanmayı Nato üyesi olmanın bir fiyatı olarak Batı'ya ödettirmek isteyebilir. Belki yapılan tam üyelik başvurusunda bu düşüncenin bir katkısı olabilir. Ancak kimliksiz bir toplumun bu enerjiye sahip olması da pek düşünülemez. Ne müslümanlık ne Avrupalılık gerçekleşmeyince ortaya arabeskliK çıkıyor. Bu ise bir kimlik değil bir kimliksizlik göstergesidir. Mülüman kimliğiyle Avrupa kapılarını geçmişte zorlamıştık. Şimdi ise sahip olamayacağımız bir Avrupa kimliğinin peşinden koşuyoruz. Hristiyan-İbranî kültürüne talipsek Avrupalı olabiliriz. Arabeskliğe talipsek "Briç kulübünde pişpirik oynamak" istemeyi sürdürürüz. Oysa Müslümanlığa talipsek zihnimizde aydınlanan meseleler büyük ölçüde kendiliğinden hallolacaktır.

İSLAM'IN GÜZELLİĞİ

"Bu oluşu durduramayacağımıza göre erimemeye ve Avrupa'nın geleceğini etkilemeye çalışmalıyız."

"Avrupa Topluluğu'na giriş mevzuunu genişçe değerlendirmek gerekiyor. İçine girdiniz mi, bir daha çıkmak yok. Bu yönüyle belki var olanı da alıp götürür, diye düşünülebilir. Ancak müslümanlar şuurlu olursa Allah'tan ümit kesilmez. Biz çok dürüst olursak, onların böyle dürüstlüğe meraklı oldukları söyleniyor. Belki de, İslâm'ın güzelliği onları etkiler. onlar bizim içimizde erir. Allah bize yardım eder. Bu oluşu durduramayacağımıza göre, müslümanlar olarak erimemenin çaresini, bir araya gelip aramamız lâzımdır. Çünkü su akıyor ve durduramıyorsun. Ne yapacaksın? Erimemeye çalışacaksın. Ve böyle yaparsak, Avrupa'nın geleceğini de etkileyebiliriz. Allah, gayret edene, çalışana verir. Öyle diyorum ben."

Mahmut Bayram

NOT: *Yayın heyetimizdeki arkadaşlarımız, Mahmut Bayram Hoca ile, değişik mevzular üzerinde genişçe bir sohbet yaptılar. Bu sohbeti, gelecek sayılarımızda sunacağız.*

BATI'NIN SEVGİSİNİN BEDELİ

"Frenkler, camiye gitmeyi ihmal ettiği, şarap içtiği, çizme giydiği, hristiyanlara ziyafet verdiği (aslında onlardan nefret ettiği halde) alkışlarına karşı mültefit davrandığı ve bilhassa nakîsalarını aynen taklit ettiği için II. Mahmud'u methetmektedirler. Hulâsa Mahmut, bırakması gereken yerden işe başlamıştır."

(A. Slade, Records of Travels in Turkey, 21-73)

İZÜ - İSMAİL KARA TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ARŞİVİ